

Stipan Trogrlić
POLITIČKA ORIJENTACIJA I POLITIČKO DJELOVANJE
FRA ANTE CIKOJEVIĆA (1910. – 1935.)

(uz 150. godišnjicu rođenja)

*Political orientation and political activity of fr. Ante Cikojević
(on the 150th anniversary of his birth)*

UDK: 27.772.8Cikojević, A.“1871/1956”
32Cikojević, A.“1910/1935”
329 HPS, SP
272(497.1)

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Prilježeno 6/2021.

461

Sažetak

U radu je prikazano političko promišljanje i politički rad fra Ante Cikojevića, uglednog i poznatog franjevca Provincije Presvetoga Otkupitelja, u predratnom i međuratnom vremenu, točnije od 1910. do 1935. godine. Kao član Hrvatskoga katoličkog pokreta (HKP) Cikojević je na početku svog političkog ‘aktivizma’, slijedeći političku orijentaciju pokreta, prišao Stranci prava u Dalmaciji. Ta pravaška faza kratko je trajala. Kao član Hrvatskoga katoličkog seniorata, vodstva HKP kojeg su činili svršeni studenti, skupa sa Senioratom već 1912. postaje zagovornik jugoslavenske ideje. Poslije rata (1919.) seniori osnivaju Hrvatsku pučku stranku, čije je osnovno usmjerenje bilo ‘katoličko jugoslavenstvo’. Cikojević se zdušno i aktivno uključio u rad stranke. I onda kad je s gašenjem stranke 1929. propala politika ‘katoličkog jugoslavenstva’, Cikojević je ostao dosljedan sljedbenik njezine politike.

Ključne riječi: Ante Cikojević, politika, Stranka prava, Hrvatska pučka stranka, ‘katoličko jugoslavenstvo’.

UVOD

Fra Ante Cikojević, (Studenci, 18. veljače 1871. – Makarska, 20. listopada 1956.), pripada među poznatije franjevce Provincije Presvetoga Otkupitelja prve polovice 20. stoljeća. U Red je stupio 25. rujna 1889., a za svećenika je zaređen 28. siječnja 1895. godine. Prva svećenička služba bila mu je upravljanje župom

Veliko Brdo, nedaleko od Makarske (1895. – 1897.), potom župom Drašnice (1897. – 1898.) (5 km jugoistočno od Podgore). Od godine 1898. do 1919. obnaša službu lektora moralne teologije u Makarskoj bogosloviji. U tom vremenu, od 1903. do 1916., bio je i magistar klerika (bogoslova) u Makarskoj. U tri navrata (1919. – 1922.), (1922. – 1925.) i (1931. – 1934.) biran je za provincijala. Isto toliko puta (1925. – 1931.), (1934. – 1937.) i (1937. – 1941.) bio je gvardijan samostana u Makarskoj. Najveći dio Cikojeviće-va života vezan je uz Makarsku i službu lektora moralnog bogoslovlja. Bio je poznata kao ponajbolji hrvatski kazuist i jedan od najvećih stručnjaka za moralno-pravna pitanja.¹

Kao provincijal Cikojević se osobno, a to je preporučivao i subraći, distancirao od aktivnog bavljenja politikom. Ipak ni prije ni poslije provincijalstva, obavljajući „obične” službe, kao i toliki klerici, nije se mogao othrvati zamamnom zovu politike u smislu stranačkog pripadanja i aktivnoga političkog djelovanja. Vjerovao je kao praktičan čovjek² da politika kao briga za opće dobro može pomoći i Crkvi i franjevcima u njihovu duhovnom poslanju. Zato se nije libio zagaziti u političke vode. Iz današnje perspektive teško je razumjeti neke njegove političke poteze i političku orijentaciju. Bez potrebe opravdavanja ili demonizacije fra Antina političkog rada pokušat ćemo samo u nekim naznakama, skupljenim po literaturi, predstaviti taj rad. Za sustavniji i cjelovitiji prikaz problematike naznačene u naslovu svakako će trebati obaviti arhivska istraživanja. Također bi važno bilo vidjeti njegova politička promišljanja vezana uz ratno vrijeme, propast Kraljevine Jugoslavije, uspostavu NDH, ali odnos prema drugoj, Titovoj komunističkoj, Jugoslaviji.

Prva fra Antina politička ljubav bila je dalmatinska Stranka prava. Smatrao je da u spektru ondašnjih političkih stranaka Stranka prava ima najbolji nacionalni program. Treba je

---

¹ H. G. Jurišić (ur.) *Franjevačka Visoka bogoslovija u Makarskoj*, 250. obljetnica osnivanja i rada 1736. – 1986., Franjevačka Visoka bogoslovija, Makarska, 1989., 76–77, 218–219; Karlo Jurišić „fra Ante Cikojević”, u: *Franjo među Hrvatima*, Zbornik radova franjevačkih zajednica u prigodi 750. obljetnice smrti sv. Franje Asiškog (1226. – 1976.), ur. H. G. Jurišić, Zagreb, 1976., 212.

² Opisujući jačanje „nutarnjeg života” Provincije u međuratnom vremenu, fra Josip Soldo piše kako su u tom vremenu bile dominantne dvije osobe: fra Ante Cikojević i fra Petara Grabić. „Obojica su bila ponosna i ambiciozna snažna duha, s velikim smislom za organizaciju, jakom ljubavlju za uzdizanje ‘majke Provincije’, kako se znao izraziti Grabić. On je imao više vizija, dok je Cikojević bio mnogo stvarniji tako da su se popunjavali.” Drugim riječima Cikojević je bio praktičniji, operativniji, konkretniji. Fra Josip Ante Soldo, *Djelovanje franjevaca Provincije Presvetog Otkupitelja kroz 250 godina.*, *Kačić*, 17 (1985.), 300.

samo postaviti na dobre i jasne kršćanske temelje. Godinu dana prije izbivanja rata izabran je u upravu Stranke prava. Nekako istodobno kao član Hrvatskog katoličkog seniorata (dalje: HKS), upravljačke i intelektualne elite Hrvatskoga katoličkog pokreta (dalje: HKP), prihvaća potrebu politizacije HKP-a i zaokret Seniorata prema jugoslavenskoj ideji, pri čemu se Srbi i Hrvati smatraju samo plemenima jednog te istog naroda. Poslije rata Seniorat stvara Hrvatsku pučku stranku (dalje: HPS), čiji je politički program sadržan u sintagmi „katoličko jugoslavenstvo”. U političkom životu nove države HPS je bio marginalna pojava. Zabranjena, kao i sve druge političke stranke proglašenjem Šestosiječanjske diktature 1929. Nije obnovljena nakon obnove rada političkih stranaka 1931. Vodstvo stranke izjavilo je da ne namjerava obnavljati rad stranke, te da vodeću ulogu u političkom životu Hrvatske priznaje Hrvatskoj seljačkoj stranki (dalje: HSS) i Vladku Mačeku. Dosljedno ostajući na jugoslavenskoj političkoj liniji, Cikojević je odbio priznati Mačekovu HSS-u tu vodeću ulogu. To se najbolje vidjelo u njegovoj podršci vladinoj listi na parlamentarnim izborima godine 1935., ali i nastojanju da spriječi izlazak bogoslova u Makarskoj na izbore jer je znao da će glasovati za oporbu i Mačeka.

U DALMATINSKOJ STRANCI PRAVA

Sve prisutnija politike kompromisa i oportunitizma Narodne stranke u Dalmaciji dovela je do pojave pravaštva i u ovom dijelu Hrvatske. Za razliku od pravaštva u Hrvatskoj ono u Dalmaciji nikad nije zastupalo Starčevićevu ideju o ujedinjenju hrvatskih zemalja izvan Austrije i Ugarske.³ Kao i u djelovanju Narodne stranke, tako i u pravaškom nastupu, programima i previranjima veliku je ulogu igralo katoličko svećenstvo. Ne samo da je ono bilo medij unošenja pravaških u tu hrvatsku pokrajinu [Dalmaciju, op. a.], nego su pojedini svećenici stvarali svojevrstne amalgame od starčevićanskih ideja i svoga osobnog shvaćanja katoličanstva. Kako je istaknuto, nezaobilazni uzorak takva kombiniranja bio je Mihovil Pavlinović, a na njegovu tragu drugi su gradili nova shvaćanja kao svećenici Ivo Prodan i Juraj Biankini (1847. – 1928.).⁴

³ M. Gross i dr., *Povijest hrvatskog naroda 1860-1914*, Školska knjiga, Zagreb, 1968., 167.

⁴ J. Krišto, *Prešućena povijest. Katolička crkva u hrvatskoj politici 1850-1918*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 1994., 141.

Nakon svih prijevora i podjela svojstvenih pravaštvu, od čega, dakako, nije bilo imuno ni ono dalmatinsko, ljeti 1894. osnovana je jedinstvena dalmatinska Stranka prava. Međutim, i tu su bile prisutne razlike između mlađih članova, pretežno iz redova laičke inteligencije i onih koji su dolazili iz redova starijih svećenika.⁵ Među klericima koji se aktivno uključio u rad Stranke prava u Dalmaciji susrećemo i fra Antu Cikojevića, lektora moralnog bogoslovlja i magistra klerika u Makarskoj. Na prijedlog Mate Drinkovića, istaknutoga šibenskog pravaša, Skupština Stranke prava održana u ljeti 1910. potvrdila je odluku uprave Stranke „da se svećenstvu dade zadovoljštinu za njegov mukotran rad i da ga se bez dvojbe primi u Stranku prava”.⁶

U ime redovničkog svećenstva Drinkoviću se zahvalio Cikojević, a u ime svjetovnog to je učinio Ivan Matić. Obojica su se izjasnila protiv klerikalizacije stranke, tj. preuzimanja vodstva od svećenika. Cikojević je rekao: „Mi nećemo klerikalizma, nećemo ni vodstva, mi hoćemo biti prosti vojnici.” Matić je izjavio da bi on prvi istupio kad bi se „Stranka prava prometnula u klerikalnu stranku”.⁷ Fra Petar Grabić, Cikojevićev kolega profesor i suradnik, nasljednik na mjestu magistra bogoslova u Makarskoj, spominje fra Antu kao onog koji se među fratrima isticao svojim zauzimanjem za razvoj Stranke prava u Dalmaciji, a sve kako bi se stranka postavila na kršćanske temelje.⁸ Na kraju sjednice Vijeća dalmatinske Stranke prava, održane 27. prosinca 1913. u splitskom kazalištu izabrana je nova Uprava Stranke prava u Dalmaciji. Među novoizabranim članovima nailazimo i fra Antu Cikojevića.⁹

Iz CIKOJEVIĆEVIH PRAVAŠKIH NASTUPA

Cikojeviće pravaške poglede, u naznakama, susrećemo u njegovu odgovoru „krajliškinje vile” na poslanicu Josipa Vergilija (Virgila) Perića,¹⁰ koju je ovaj uputio „svojim krajšnicima”. Tekst

---

⁵ Isto, 142.

⁶ M. Diklić, *Pravaštvo u Dalmaciji do kraja Prvoga svjetskog rata*, Matica hrvatska Zadar i Zavod povijesne znanosti HAZU u Zadru, Zadar, 1998., 411.

⁷ Isto, 412.

⁸ V. Kapitanović, *Kristu suobličen. Život i vrline fra Ante Antića (1893-1965)*, Katolički bogoslovni fakultet u Splitu, Vicepostulatura o. fra Ante Antića u Zagrebu, Split – Zagreb, 2004., 43.

⁹ M. Diklić, *Pravaštvo u Dalmaciji do kraja Prvoga svjetskog rata*, 439–440.

¹⁰ J. Virgil (Vergilij, Vergil) Perić, (Podbablje, kod Imotskog, 16. travnja 1845. – Zadar, 2. siječnja 1919.), svećenik, profesor, političar, prevoditelj, publicist.

spomenute Virgilove poslanice nismo uspjeli pronaći, a ne navode ga ni autori koji se bave „životom i djelom” toga znamenitog Imoćanina.¹¹ Inače Perić je običavao pisati poznatim osobama poslanice iznoseći im svoja razmišljanja o aktualnim situacijama.¹² Zato o sadržaju Perićeve poslanice, upućene krajišnicima, možemo zaključivati iz fra Antina odgovora Periću na ovu njegovu poslanicu, tiskanom 1907. godine.¹³

U dva navrata vila je usnula „čudesne snove”. U prvom, nebom prekrivenim gustim oblacima, sijevanje munja najavljuje strašnu grmljavinu, naleti bure toliko su jaki da kuće „dršću”, a brda se „njišu”. U tome neobičnom snu pojavljuje se djevojka, simbolizira Hrvatsku, oko nje se kao majke okupljaju djeca. Ona ih upozorava da svoj pogled dignu prema križu. Hrvati su se, oslonjeni na to „drvo spasa”, uspjeli obraniti od Turaka. Vila govori Periću kako ni nova vremena za Hrvate nisu ništa bolja od onih turskih. Na nebu se sada vide dva tmasta oblaka koja predstavljaju njemačke i mađarske prijetnje. Usred ovih dvaju prijetećih oblaka pojavljuje se sjajna zvijezda, narodni preporod, hrvatska misao Ta zvijezda upućuje riječi ohrabrenja ženi (Hrvatskoj): „Ti se ne boj ni dječica tvoja, / Dok je moga na vidiku žara!”¹⁴

U vrijeme Perićeva političkog nastupa, kraj 19. i početak 20. stoljeća, situacija je još gora. Uz vanjsku opasnost od Nijemaca i Mađara tu su i neki novi mladi, nadobudni ljudi, očita je aluzija na Naprednu omladinu koja svoju domovinu naziva svakvim imenima i spremna ju je prodati onomu tko ponudi više.

Krštenim imenom Josip. Kao franjevac Provincije Presvetoga Otkupitelja uzeo redovničko ime Vergilij. Poslije, kad je prešao u svjetovne (biskupijske) svećenike, zadržao je redovničko ime. Bio je profesor klasičnih jezika, radio je kao profesor u osnovnoj i srednjoj školi. Bavio se prevoditeljskim radom. Njegovi publicistički radovi bili su u službi općehumanih kršćanskih načela i hrvatskih nacionalnih interesa. Prvotno je bio član Narodne stranke, a 1894. prelazi u Stranku prava. U Carevinsko vijeće, kao kandidat Stranke prava, biran je u tri navrata: 1897., 1907. i 1911. (podbablje.portal.com/novi/na-dananji-dan-prije-99-godina-preminuo-josip-vergilij-peri/ (pristup: 15. srpnja 2021.).

¹¹ D. Šimundža, Josip Vergilij Perić-život i djelo, Čuvari baštine, zbornik radova simpozija u prigodi 250. obljetnice prijenosa franjevačkog samostana u grad Imotski, (ur. Bruno Pezo), Franjevački samostan Imotski i Služba Božja, Makarska - Imotski, 1989., 521–532.

¹² J. V. Perić, *Pjesme i poslanice (god. 1894.-1906.)*, vlastita naklada, Zadar, 1906.

¹³ Ante Cikojević, *Odgovor Krajiškinje vile Josipu Virgilu Periću narodnom zastupniku na njegovu poslanicu upravljenu svojim krajišnicima*, Spljetska društvena tiskara, Spljet, 1907.

¹⁴ *Isto*, 4–7

U toj općoj situaciji dezorijentacije, utješna je za vilu Virgilova poslanica, jer govori da Hrvatska još nije propala, da ima još vjernih sinova, a jedan je od njih sam Virgil Perić, „stalan ko što i kamen stanac; nepomičan ko i brdo tvoje, pod kojim si ugledao svjetlo”. Svojim jasnim stavovima na crti tradicionalne hrvatske politike sažete u sloganu Stranke prava „Bog i Hrvati”, izazvao je napade mnogih. Međutim, njegova braća krajišnici odaju mu priznanje i poručuju: „Bit će odsle što su bili; Vjerni Bogu i vjerni Hrvatskoj!”¹⁵

Fra Ante je mnogo jasniji u obrani pravaštva pravaške politike u satiričnoj pjesmi *Imotskim krajišnicima*, potpisanom pseudonimom Obad sa Zavelima, izišloj 1911. godine. Tema je politička – izbori u Imotskoj krajini 1911. na kojima su sjajnu izbornu pobjedu ostvarili Stranka prava, a koalicija sastavljena od Hrvatske narodne stranke, Srpske stranke, Demokratske stranke i Talijanske stranke doživjela je veliki izborni poraz. Fra Ante ne krije svoje zadovoljstvo, nada se da će pravaši i u budućnosti pobjeđivati: „Već gospodo pravaške nam misli / Tako vavik na čelu nam bili. / Vi radnici i vi obrtnici / Posudnici i vi činovnici / I vi braćo fratri manastirci / Svi pravaši pravi katolici / Koji no ste za tri bila danka / Ne žaleći sanku ni uranka / Nas pratili do bojnoga polja / gdi no htiše pravaška nam volja.”¹⁶

Kandidati Stranke prava odreda su ugledni ljudi, uživaju poštovanje u svojim okolinama, fizički su naočiti, među birače dolaze na konjima, s krstaš-barjakom s natpisom „Bog i Hrvati”. Uz civile su kandidati stranke i „duhovnici”. Svi su oni narodni ljudi, visokih moralnih načela, vjerni Bogu i odani svom naroda. Drukčije je s demokratima, njihovi predvodnici ostavili su djeđovsku vjeru i tako pokvarili selo. Pravašima su se po mnogim selim pridružili njihovi župnici. Jasnim svrstavanjem i poticajnim govorima župnici su svojim vjernicima davali jasne smjernice za koga trebaju glasati. I rezultat nije mogao izostati. Imotska općinska uprava ponovno je došla u ruke pravaša.¹⁷

Godine 1911. u Makarskoj je ujedinjenjem Zbora franjevačke bogoslovne mladosti *Knežević iz Zaostroga* i makarskoga franjevačkog zbora *Milovan*, osnovan Zbor franjevačkih bogoslova *Milovan*. Naziv je dobio po proslavljenom fratru – pjesniku fra Andriji Kačiću Miošiću, još za života poznatom kao Starac Milo-

---

¹⁵ Isto, 14–16.

¹⁶ Obad sa Zavelima, *Imotskim krajišnicima* (nema godine, ni mjesta izdanja), 12.

¹⁷ Isto, 5–14.

van. Zbor je bio član Saveza franjevačkih bogoslova i Hrvatskoga katoličkog đačkog saveza. Cilj je Zbora bio pripremiti bogoslove, buduće svećenike, da u duhu smjernica Crkve i Pravila Reda budu „aktualni” u svome duhovnom i prosvjetnom radu. Nadzor nad radom Zbora imali su magistri bogoslova. Na prvoj sjednici Zbora održanoj 21. listopada 1914. magistar Cikojević nastojao je obrazložiti važnost društva za formaciju bogoslova.¹⁸ Pretpostaviti je da u obrazlaganju magistar Cikojević nije govorio samo o užoj teološko-pastoralnoj formaciji, nego i onoj nacionalnoj, kulturnoj i političkoj, koje su smatrane važnim za budući nastup mladih svećenika. Ona politička bila je na crti programa i ideja dalmatinske Stranke prava.

Stota obljetnica rođenja don Mihovila Pavlinovića, svećenika Splitske biskupije i predvodnika hrvatskoga narodnog pokreta u Dalmaciji, poslužila je Cikojeviću da ukaže na neke, najznačajnije trenutke iz Pavlinovića nacionalno-preporodnog i kulturno-prosvjetnog rada. Cikojević na prvo mjesto stavlja Pavlinovićevo borbu za ravnopravnost hrvatskog jezika s talijanskim u javnom životu: Dalmatinskom saboru, upravi, sudstvu i školstvu.¹⁹ Slijedi osvrt na Pavlinovićevo zalaganje za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom. U svojoj argumentaciji Pavlinović se služi pozivanjem na prirodno pravo „vas puk u Dalmaciji nazivlje se hrvatskim imenom, a svoj jezik zove hrvatskim jezikom”, ali koristi se i povijesnim pravom – Dalmacija je kolijevka („srčika”) hrvatske države.²⁰ Pozivanjem na hrvatsko državno pravo bilo je blisko pravašima.

Pavlinović je oštro osudio čin petorice članova Narodne stranke koji su napustili stranku i podržali centralističku politiku prvog ministra Auerspergera zbog vladinih obećanja za neke investicije u Dalmaciji.²¹ Zanimljiv je Pavlinovićevo stav o Srbima i Hrvatima kao jednom narodu „po jeziku i krvi”, a različitom po državnoj pripadnosti. Slijedeći ovu logiku, zaključuje: „Tko se nalazi u državi srpskoj taj je Srbin, a tko je u Hrvatskoj taj je Hrvat.” Dakle, nastavlja Pavlinović, u Hrvatskoj ne može biti Srba, ni Hrvata u Srbiji. Radilo se o romantičarskom shvaćanju

¹⁸ V. Kapitanović, *Kristu suobličen*, 46–47.

¹⁹ A. Cikojević Don Miho Pavlinović. Prigodom Stogodišnjice rođenja (1831.-1931.), *Izabrani spisi*, (priređio Milan Glibota), Matica hrvatska - ogranak Imotski i Općina Lovreć, Studenci, 2008., 126–129.

²⁰ *Isto*, 129–131.

²¹ *Isto*, 132–134.

južnoslavenskog pitanja u kojem prevladavaju predodžbe o Srbima i Hrvatima kao pripadnicima dvaju plemena jednoga istog naroda. Bilo je tu nečeg od Kačićeva slovinstva i Strossmayerova jugoslavenstva. To slovinstvo, odnosno jugoslavenstvo ne niječe hrvatsku nacionalnu individualnost, kao ni individualnosti drugih južnoslavenskih naroda, ali ih uvijek promatra kao neodvojivi dio južnoslavenskog stabla.²² Samom Cikojeviću nisu bila strana ova shvaćanja zbog čega ih je i elaborirao nastojeći pokazati njihovu povijesnu i političku logičnost

Članak završava svojevrsnim hvalospjevom u čast don Mihovila Pavlinovića. Cikojević naglašava da je Pavlinović proniknuo dubine narodnog duha, zato se obraćao narodu bez demagogije ili podilaženja govoreći mu ono što je želio čuti. Na prvom su mu mjestu uvijek bile istina i pravda, „nije bio vrač” nego „narodno svjetlo i narodni prorok”. Istina i pravda za koju se borio poput starozavjetnih proroka nije bila draga nositeljima političke moći – progonili su ga i napadali baš kao što su napadali i progonili starozavjetne proroke.²³

Očito u trenutku kad piše o Pavlinovićevu nacionalno-političkom radu, Cikojević je pobornik ideologije i političke prakse jugoslavenstva. Ipak, ne može zaobići pravašku fazu pomiješanu s onom narodnjačkom sa snažnim vjerskim (katoličkim) naglasakom, ni u Pavlinovićevu, ni u osobnome političkom djelovanju. Ipak ono što Cikojević želi naglasiti u Pavlinovićev radu jest njegovo zastupanje ideje jedinstva Hrvata i Srba. Na taj način želi u Pavlinoviću, neupitnoj nacionalno-političkoj vertikali, pronaći uporište za svoje jugoslavenstvo.

OD PRAVAŠKE PREMA JUGOSLAVENSKOJ ORIJENTACIJI

Za novu fra Antinu političku orijentaciju veliku ulogu imat će HKS – kolektivno vodstvo HKP-a. HKS, koji su činili završeni studenti, formiran je na poticaj krčkog biskupa Antuna Mahnića organizatora i ideologa HKP-a. Samom uspostavljanju Seniorata prethodilo je u šk. godini 1911./12. osnivanje Starješinstva kao središnjeg tijela „koje je trebalo upravljati cijelim pokretom, tj. svim organizacijama koje su nastajale kao plodovi organiziranog rada katoličkih aktivista”.²⁴ Unutar samog HKP-a, prema pisanju

---

²² Isto, 134–139.

²³ Isto, 141–142.

²⁴ J. Krišto; *Hrvatski katolički pokret 1903.-1945.*, Glas Koncila i Hrvatski institut za povijest, Zagreb 2004., 81. Do izbijanja Prvoga svjetskog rata nastalo je oko

Petra Rogulja, jednog od istaknutijih aktivista pokreta iskristalizirale su se dvije velike grupe: „nacionalci” i „integralci”. Među brojnim razlikama između ovih dviju grupa oko raznih pitanja svakako dominirajuća je bila ona ne toliko oko misije HKP-a, koliko oko taktike na koji način realizirati tu misiju. „Nacionalci” su se zalagali za politički aktivizam, bili su spremni u drugi plan staviti katolički karakter svojih organizacija nadajući se da će im tolerantan stav prema pravoslavnim vjernicima i liberalima kao ideološkim protivnicima biti izdašno nagrađen u budućoj zajedničkoj jugoslavenskoj državi za čije su se stvaranje zauzimali.²⁵ Većina seniora pripadala je „nacionalcima.”

U kratkom vremenu HKP je, zahvaljujući na prvome mjestu HKS-u, prošao put od pristajanja uz pravaški program jedinjene Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, BiH, Istre, Gorice, Gradiške, Kranjske te dijelova Koruške i Kranjske kao „pokrajina koje bi sačinjavale našu domovinu,”²⁶ do priklanjanja ideji i politici integralnog jugoslavenstva. Na taj zaokret HKP-a od pravaštva prema jugoslavenstvu utjecalo je širenje mita o južnoslavenskom jedinstvu, poticano uspjesima srpske i crnogorske vojske u balkanskim ratovima. S druge strane, stalno podgrijavan ideja o germanskoj opasnosti, koju je sažimala sintagmom „Drang nach Osten – prodor na Istok”, također je doprinosila traženju rješenja hrvatskog pitanja u okviru južnoslavenskoga političkog programa.²⁷ Promjenu političke orijentacije i politički nastup HKP-a najavile su *Riječke novine*, prvi katolički dnevnik u Hrvatskoj,

---

117 raznih društava od akademskih društava, sveučilišnih klubova, bogoslovnih zborova do kongregacija na srednjim školama i omladinskih seljačkih društava. Sva društva imala su ukupno 6450 članova. Na čelu ove brojne i raznorodne mreže društava nalazio se Seniorat od 150 članova. Uz nekolicinu đačkih sastanaka organizirana su tri katolička kongresa. Iza mreže katoličkih organizacija stajala je jaka novinsko-publicistička logistika od jednog dnevnika, pet tjednika, tri polumjesečnika, 14 mjesečnika i jednog dvomjesečnika. S. Vitković, Uloga odnosno značenje biskupa Mahnića u HKP, u: *Mahničev simpozij u Rimu*, Zbornik radova sa znanstvenog skupa, (ur. E. Škulj), Slovenska teološka akademija u Rimu i dr., Celje, 1990, 379-383; A. Božanić, Djelovanje biskupa Mahnića na formaciji i organizaciji katoličkog lakata do 1912. godine, u: *Hrvatski katolički pokret*, Zbornik radova s Međunarodnoga znanstvenog skupa održanog u Zagrebu i Krku od 29. do 31. ožujka 2001., (ur. Z. Matijević), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., 273-288.

²⁵ Z. Matijević, *Lučonoše ili herostrati? Prilozi poznavanju crkveno-nacionalne povijesti Hrvata početkom XX. stoljeća*, Erasmus naklada, Zagreb, 2006., 68-69.

²⁶ [s.n.], *Pučki prijatelj*, br. 19, 10. srpnja 1912., 145.

²⁷ S. Trogljić, *Katolička crkva u Istri. Nacionalno-političke i idejne podjele (1880. - 1914.)*, C. A. S. H., Pula, 2006., 172-173.

koje su počele izlaziti krajem 1912., a čiju su uredničku politiku vodili seniori. Nešto prije na hrvatsko-slovenskom sastanku u Ljubljani 27. kolovoza 1913. među brojnim referatima posebno mjesto, imao je onaj seniora „nacionalca” Janka Šimraka, katoličkog svećenika, istočnog obreda, kasnijeg episkopa Križevačke eparhije. Iako nije imao iluzije o srpskom pravoslavlju i njegovu sljubljanju sa srpskim državnim nacionalizmom, Šimrak se ipak nadao da će „Srbi prevladati svoje predrasude o katolicizmu i odbaciti identifikaciju vjere s nacijom (...)”. Bila je to posljedica opće zaslijepljenosti seniora „tada sveprisutnom ideologijom jugoslavenstva”. Među seniorima koji su prisustvovali sastanku u Ljubljani susrećemo i lektora na teologiji u Makarskoj fra Antu Cikojevića.²⁸ Najvjerojatnije i kod njega kao i kod većine seniora dogodio se oduševljenje za jugoslavenstvo i sve što je ono kao ideologija i politička praksa uključivalo i značilo.

U NOVOJ ZAJEDNIČKOJ DRŽAVI

Prekid svih državnopravnih odnosa Hrvatske s Austro-Ugarskom, na temelju hrvatskoga državnog prva koje je proglasio Hrvatski sabor 29. listopada 1918. te uspostavljanje Države Slovenaca, Hrvata i Srba (SHS) na čitavome južnoslavenskom prostoru koji je bio pod Austro-Ugarskom, te ubrzano forsirano ujedinjenje Države SHS s Kraljevinom Srbijom u Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS) kod dijela hrvatske intelektualno-političke elite izazvalo je nadu da je stvoren politički okvir unutar kojeg će hrvatski narod moći slobodno živjeti i izražavati svoj nacionalno-politički i crkveno-vjerski identitet. Veliki broj fratara Provincije Presvetoga Otkupitelja našao se na toj političkoj crti. Ubrzo će slijediti brojna poslijeratna razočaranja. Jedno od tih razočaranja javlja se tek što je rat završio, kada talijanska vojska počinje zauzimati i preko onog što je Antanta obećala tajnim Londonskim ugovorom. U tome svom nastupu talijanska je vojska, tek što je Austro-Ugarska kapitulirala u studenom 1918., okupirala „i tridesetak župa koje su držali franjevci Provincije Presvetoga Otkupitelja”. Petar Grabić piše da su Talijani u Dalmaciji igrali na staru isprobanu metodu „podijeli pa vladaj”, potičući antagonizam između pravoslavnog i katoličkog pučanstva.²⁹

---

²⁸ Z. Matijević, *Lučonoše ili herostrati*, 31.

²⁹ V. Kapitanović, *Suobličen Kristu*, 60.

Provincijal fra Ante Cikojević opisuje franjevce kao one koji su među narodom agitirali protiv Talijana. To je bio razlog da Talijani nisu mogli naći pristaša među običnim pukom zbog čega je talijanska vlast udarila po franjevcima. Neke su konfinirali u Italiju, druge su protjerali u Kraljevinu SHS. Onima koji su se uspjeli zadržati na župama Talijani su stvarali razne probleme. Širili su dezinformacije među narodom da su fratri narod prodali Srbima, a srbofili ih žele prodati Talijanima. Zato je provincijal Cikojević poželio riješiti se Talijana, zavapio je: „O da je tog nametnika već jednom baciti s našeg ognjišta.”³⁰

Upravo je strah od talijanskih posezanja za hrvatskim područjem na istočnoj jadranskoj obali bio jedan od razloga požurivanja ujedinjenja Države SHS s Kraljevinom Srbijom. Vjerovalo se da će nova država ojačana pobjednicom Srbijom imati volje i snage suprotstaviti se talijanskim osvajačkim apetitima prema hrvatskim teritorijima u Dalmaciji i Istri potpisivanjem Rapalskog ugovora 1920. u kojem su Talijani morali napustiti Dalmaciju osim Zadra, Lastova i Palagruže. Iz Dalmatinske zagore Talijani su se počeli povlačiti 4. travnja 1921. U knjizi znamenitih događaja na tu vijest jedan član makarskog samostana zapisao je: „Neka im je daleko kuća od nas, nikakav ih pravi rodoljub neće požaliti, Makarska je danas svečanim zastavama iskićena.”³¹

CIKOJEVIĆEVO SVJEDOČANSTVO O DVIJE OPREČNE RECEPCIJE NOVE DRŽAVE

O raspoloženju među narodom prema jugoslavenskoj državi fra Ante donosi dva zanimljiva, dijametralna svjedočanstva. Neposredno poslije izbora za provincijala Cikojević se vraćao brodom iz Zaostroga u Makarsku. Slušao je razgovor među ljudima Makarskog primorja o budućnosti Kraljevine SHS. Svi su bili puni optimizma, nadali su se da s novom političkom stvarnošću dolazi vrijeme „dobra i sreće”. I sam fra Ante tomu se nadao, no ono što ga je pogodilo bile su pohvale primoraca na račun Srba, dizali su ih do nebesa kao junake, dok su o Hrvatima negativno govorili, kudili su ih kao „ništice i kukavice”. Teško mu je bilo to otrpjeti. Iako je znao da je opasno suprotstaviti se takvim govorima, nije mogao ne reagirati na očite posljedice jugoslavenske

³⁰ Na istome mjestu.

³¹ *Isto*, 60–61.

(orijunaške) indoktrinacije pa je diskutante upitao zašto pljuju sebi na obraz. Podsjetio ih je, pokazujući na pećine iznad Makarske, kako su se tamo Hrvati krili od Turaka, odatle su se branili i na kraju se oslobodili Turaka. učinili su to dosta vremena prije nego su Srbi, oni su tek u 19. stoljeću skinuli turski jaram. Ostali su začuđeni da jedan fratar može tako govoriti, ali ništa mu nisu odgovorili, više možda iz poštovanja nego što su se slagali s njegovim mišljenjem.³²

Drukčije je iskustvo Cikojević imao s ljudima Dalmatinske zagore. Prije nego što je izabran za provincijala došao mu je u Makarsku neki seljak iz rodnih Studenaca i pitao ga hoće li Srbija ostati u Hrvatskoj. Fra Ante mu je odgovorio da će se to dogoditi, ali ne treba se toga bojati, nego samo svoje držati. Na to mu je seljak ispriповjedio jedan događaj. Dok je išao iz Imotskog prema Studencima prolazeći kroz pravoslavno selo Glavinu, čuo je pjevanje „Sivi tiću, Petre Karađorđeviću” od čega mu se sledila krv u žilama. A kad je jednom prigodom došao u rodnu kuću na Studencima, u zaselak Musinac, oko fra Ante su se okupili mještani i pitali su ga što će biti s njima, misleći na politička rješenja. Fra Ante im je odgovorio da će doći kralj Petar, ali Hrvati će moći živjeti kao Hrvati i katolici. Nisu bili zadovoljni dobivenim odgovorom. Fra Ante ispravno zaključuje: „Eto tako otporan bio je naš svijet. Zašto je on bio taki? Zato što je on u blizini imao hrišćane [pravoslavne Srbe, op. a.] pa je znao za njihovu neiskrenost i perfidiju. Također čuo sam za mnoga zlostavljanja vlasti i Oriju-ne. Žao mi je opet bilo Austrije jer je u njoj vladao red i zakon.”³³

U ovom dijalogu fra Ante sa svojim Studenčanima zrcale se njegove osobne političke dileme, ali dileme mnogih dalmatinskih franjevac. Svjesni su bili da je Austro-Ugarska središnja država („vladao red i zakon”) u kojoj Katolička Crkva uživa povlašten položaj, ali kako je rat odmicao, sve je prisutnija bila ideja potrebe preuređenja Monarhije na trijalističkim principima. Treću jedinicu činile bi južnoslavenske zemlje u sastavu Monarhije. Novoformirani Jugoslavenski klub u Carevinskom vijeću u Beču 30. svibnja 1917. donosi poznatu „Svibanjsku deklaraciju” u kojoj: „Potpisani narodni zastupnici u ‘Jugoslavenskom klubu’ udruženi, izjavljuju, da na temelju narodnog načela i hrvatskog državnog prava zahtijevaju ujedinjenje sviju zemalja u monarhiji, u kojima žive Slovenci, Hrvati i Srbi, u jedno samostalno, od

---

³² A. Cikojević, *Izabrani spisi*, 14.

³³ *Isto*, 15.

svakoga gospodstva tuđih naroda slobodno i na demokratskoj podlozi osnovano državno tijelo, pod žezlom Habsburško-Lorenske dinastije, te će se svom snagom zauzeti za ostvarenje ovog zahtjeva svog jednog te istog naroda.”³⁴

Ta deklaracija izazvala je veliko zanimanje u spomenutim zemljama, uključujući i organizirane katoličke snage. Naišla je na podršku i u seniorskim *Novinama* – prihatile su je kao temelj svoga daljnjeg djelovanja. To je vrijeme kad se seniorima prigovara „srpstvo, revolucionarizam, težnja izvan okvira monarhije, itd...”³⁵ U makarskom samostanu „Svibanjsku deklaraciju” potpisuju 10. prosinca 1917. ugledni franjevci fra Marko Ivandić, fra Ante Cikojević, fra Petar Grabić i fra Jure Božitković. Fra Petar Grabić, samostanski ljetopisac i jedan od potpisnika Deklaracije u travnju 1918. unio je bilješku u samostanske anale: „Zašto Srbi ne potpisuju jugo-slavensku deklaraciju?” i na taj način izrazio je strah od onog kako bi se srpska politika mogla ponasati u novoj državi.³⁶

PRIHVAĆANJE NOVE POLITIČKE STVARNOSTI

U trenutku proglašenja Kraljevine SHS 1. prosinca u Beogradu Cikojević je kao upravitelj bogoslovije, u ime škole i samostana u Makarskoj, uputio regentu Aleksandru brzozavni pozdrav: „Njegovo Visočanstvo Aleksandar regent, Beograd. Ova franjevačka obitelj i bogoslovija odnjnani u duhu velikog pjesnika sveukupnog našeg naroda fra Andrije Kačića šalje Vašem Visočanstvu najdublje izraze poklona i vjernosti prigodom sretnog epohalnog događaja, kada se pod Vašim prejasnim visočanstvom i žezlom Vašeg preuzvišenog roditelja, ispunjuju ideali pjesnika Milovana poslije toliko propaćenih muka. Bog poživio na dugo vremena Vaše Veličanstvo za pravac i sreću cjelokupnog troimenog našeg naroda. Franjevački samostan i bogoslovija.” Dana 19. siječnja 1919. regent je u odgovor napisao: „Franjevački samo-

³⁴ F. Šišić, *Dokumenti o postanku kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca 1914.-1919.*, Zagreb, 1920., 94.

³⁵ J. Krišto, *Hrvatski katolički pokret*, 109.

³⁶ M. Bratanić, *Franjevački samostan u Makarskoj u Kraljevini Jugoslaviji (1918.-1941.)*, u: *Kačić*, 36–38 (2004. – 2006.) Zbornik Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, Radovi za znanstvenog skupa „Franjevci i Makarska” održanog u prigodi pet stoljeća od prvog pisanog spomena franjevaca u Makarskoj. Simpozij je održan u Makarskoj od 17. do 20 listopada 2002. godine, (ur. H. G. Jurišić), Split, 2006., 169.

stan u Makarskoj. Hvala na pozdravu nasljednika narodnog pjesnika starca Milovana dičnog fra Andrije Kačića Miošića. Kao što ste do sada išli njegovim stopama budeći u grudima puka dobrotu, ljepotu i kršćansku ljubav tako činite i od sada. Šaljem svoj kraljevski pozdrav čitavoj franjevačkoj obitelji, Aleksandar.”³⁷

Cikojević je izabran za provincijala 11. svibnja godine 1919. Veliki je rat prije nešto više od pola godine završio, ali njegove posljedice osjećale su se na svim područjima života: političkome, gospodarskom, nacionalnom, vjerskom. Austro-Ugarska Monarhija propala je. Na njezinim ruševinama nastale su nove države, među njima i Kraljevina SHS. O novonastaloj političkoj situaciji progovorio je provincijal Cikojević u okružnici od 15 srpnja 1919. Uzrok propasti Dvojne Monarhije Cikojević vidi, a to je bilo gotovo pa opće mišljenje među hrvatskim intelektualcima, u tome što ova višenacionalna država nije uspjela riješiti nacionalno pitanje garantirajući prava i ravnopravnost svih svojih naroda. Dualističkim preuređenjem Monarhije 1867. povlaštteni položaj imali su Nijemci i Mađari. Na jačanju svijesti među potlačenim dalmatinskim Hrvatima posebnu ulogu imali su fratri provincije Presvetoga Otkupitelja, a sad ih, kaže fra Ante, napadaju upravo oni koji su se na prsima nosili „crno-žute kokarde” i uživali povlastice u Monarhiji. Prozivaju fratre kao prijatelje Monarhije i protivnike Kraljevine SHS, zaboravljaju pri tome da su se upravo franjevci borili za nacionalna prava Hrvata i njihovo ujedinjenje. Navodi mišljenje Mile Starčevića da se upravo zahvaljujući fratrima čulo za hrvatska prava. Nastavlja: „Ne! Mi nismo nikada hteli revoluciju. Mi nikad nećemo ni htiti revoluciju. Ali mi smo hteli prava hrvatska, hrvatsko ime i prošlost, a mi ćemo htiti i hrvatsku budućnost u našoj ujedinjenoj Jugoslaviji. Naša su djela vazda bila rodoljubna i čista, pa nismo zaslužili od nikoga prijekora za nje.”³⁸ Prihvatajući novu stvarnost, pravaš Cikojević nije se odrekao svega onoga za što su se zalagali pravaši.

„Jugoslavenska katolička đaćka liga” nastala ljeti 1919. bila je izdanak politike pristajanja HKP-u, u konkretnom slučaju njegovih đaćkih organizacija, uz program jugoslavenskog ujedinjenja. Najistaknutiji zastupnik takve politike bio je Petar Rogulja, jedan od poznatijih Mahničevih učenika. Na jednome mjestu

---

³⁷ *Knjiga znamenitijeh događaja zbivših se u redovničkoj obitelji Franjevačkog manastira od godine 1905. do godine 1957.*, 292. Navedeno prema: M. Bratanić, *Franjevački samostan u Makarskoj*, 170.

³⁸ A. Cikojević, *Izabrani spisi*, 16; J. A. Soldo, *Djelovanje franjevaca*, 298–299.

Rogulja poručuje mladim katolicima: „I od ove naše mlade države načinit ćemo jednu snažnu kršćansku državu, pravednu prema svim plemenima i pravednu prema svim staležima.”³⁹ Ovim shvaćanjima bio je blizak tadašnji provincijal Cikojević. Kad je Liga u suradnji s „Milovanom” od 27. do 31. srpnja organizirala tečaj na kojem je sudjelovalo 115 đaka i petnaestak seniora, Cikojević, tada gvardijan u Makarskoj, pobrinuo se da većina sudionika bude smještena u samostanu. „Pokazao se gostoljubivim domaćinom i na sveopće zadovoljstvo smjestio tečajce tako lijepo, da je jednodušno uvjerenje svih tečajaca, da je u tom pogledu sve bilo uređeno kao nikada do sada.”⁴⁰

Ulogu franjevacu svoje Provincije u novoj državi Cikojević je kao provincijal vidio u njihovu radu na duhovno-pastoralnom planu, a ne u liberalizaciji koju su zastupali neki sinjski profesori. Boljela ga je sekularizacija redovnika koju su neki smatrali nečim običnim, normalnim. U svezi s tim s dozom razočaranja zapisao je: „Popušiti smotak duhana i izaći iz Reda biva za neke ista stvar.” Još je više trpio zbog apostazija kojih, istina, nije bilo puno. Zato je od zdravih snaga tražio da povećaju redovničku revnost do čega je uskoro zaista i došlo. Ni godinu dana nakon dolaska na čelo Provincije Cikojević je novom okružnicom (7. travnja 1920.) zabranio svim članovima Provincije voditi propagandu za izbor nekog fratra u Narodnu skupštinu. Primjećivala se, naime, kod mnogih fratara želja aktivnog uključivanja u politički život. Cikojević je pak smatrao da se franjevci trebaju posvetiti unutrašnjem radu i pomoći narodu da izabere poštene zastupnike koji će se starati o poboljšanju života prema prirodnom i kršćanskome moralu. Demokratski list *Život Okružnicu* je protumačio kao napad na fra Roka Vukovića kojeg su demokraci birali za poslanika, što nije bilo daleko od istine.⁴¹ Potvrda je tomu traženje Stjepana Barića predsjednika HPS-a provincijalu Cikojeviću da utječe na Vukovića kako bi napustio Demokratsku stranku koji „nipošto nije za jednog svećenika”. Do pisma je došlo *Novo doba* i događaju dalo velik promidžbeni publicitet.⁴²

³⁹ P. Rogulja, *Razvitak hrvatske katoličke akcije u: Luč*, br. 6 i 7, 15. prosinca 1919., 48–50. Navedeno prema: J. Krišto, *Hrvatski katolički pokret*, 130.

⁴⁰ V. Kapitanović, *Kristu Suobličen*, 138.

⁴¹ Fra J. A. Soldo, *Djelovanje franjevacu*, 299.

⁴² Z. Matijević, *Slom politike katoličkog jugoslavenstva. Hrvatska pučka stranka u političkom životu Kraljevine SHS 1919.-1929.*, Hrvatski institut za povijest i Dom i svijet, Zagreb, 1998., 135, bilj. 427.

OBRANA OD POLITIČKIH OPTUŽBI NA RAČUN PROVINCIJE

Prvislav Grisogono, pravnik i političar, zastupnik integralnog jugoslavenstva i unitarističke politike u novostvorenoj Kraljevini SHS, jedan od osnivača Demokratske stranke, godine 1919. na sastanku povjerenika za osnivanja ogranka ove stranke u Sinju, napao je upravu franjevačke redodržave Presvetoga Otkupitelja na čelu s novim provincijalom Cikojevićem, označio ih je kao centar srbofobskih i austrofilskih akcija, čija se kula nalazi u Sinju. Grisogonov napad prenijelo je *Novo doba*, splitski dnevnik liberalne, unitarističke i projugoslavenske orijentacije. Prema Grisogonu, Cikojević je iz Sinja i Cetinske krajine uklonio one fratre koji su zastupali jedinstvo Hrvata i Srba. Počeo je sa sinjskim samostanom odakle je makao gvardijana Vicu Grujicu, a na njegovo mjesto doveo Miju Kotoraša, prof. Bulat je iz sjemenišne gimnazije premješten u Skradin. Iz istih razloga to je zadesilo Šilova u Hrvacama, Augustina Škomrlj u Selima i Delića u Sinju. Roko Vuković suspendiran je zato što se politički angažirao u radu privremene Narodne skupštine. Župnika Košuta Katića Cikojević je tužio biskupu zbog njegova projugoslavenskoga političkog rada. Župa nije bila fratarska, nego biskupijska pa Cikojević nije mogao premjestiti Katića.⁴³

Novi napad na političku orijentaciju vodstva Provincije i provincijala Cikojevića pojavio se pet dana nakon Grisogonova napada. Povod je bio napis nepotpisanog autora na stranicama *Jadrana*, splitskoga „glasila jugoslavenske demokracije”, u kojem ovaj pokušava opravdati navodnoga nenarodnog provincijala i upravu Provincije. Austrofilstvo i denuncijanstvo kao politička orijentacija pripisano je *Novom dobu*. Autor ponovnog napada na vodstvo Provincije prigovara članku u *Jadranu* zato što neupitne zasluge franjevaca u narodnom preporodu prebacuje u najnovije vrijeme, iako je evidentno da su se fratri pred rat, u ratu i po završetku rata pokazali kao veliki austrofil i protivnici svega jugoslavenskog. Istina, ne svi nego jedan uži krug, poimence provincijal Cikojević, Grabić, Belamarić Eterović, Kotoraš. Svi su oni, osim Kotoraša, učeni ljudi i to po sebi nije ništa loše, loše je to što se svojom učenosti koriste u demagoške svrhe. Nasuprot ovim „patres provincae” koji se ističu svojim sijanjem podjela i netrpeljivosti prema neistomišljenicima, a koje glorificira *Jadran*,

---

⁴³ [s.n.] Iz Demokratske stranke, Pouzdanički sastanak u Sinju, *Novo doba*, br. 132, Split, 18. lipnja 1919., 3.

nalaze se oni fratri čiji rad Jadran napada, a oni su zbog svoje miroljubive politike i politike isticanja narodnog jedinstva Hrvata i Srba, ponavlja *Novo doba*, premješteni iz Cetinske krajine u druga mjesta Provincije. Uz već navedene spomenut je u fratar Kulušić. Svima njima, iako se radi o zrelim i kulturnim osobama na razne načine, dekretima, sankcijama, prijetnjama onemogućen je sloboda nastupa u javnom životu. Ako nije istina da su iz političkih razloga maknuti spominjani fratri, *Novo doba* se na kraju članka pita: 1. Kako to da je fra Mijo Kotoraš 20 dana prije provincijalnog kapitula i promjena koje su nakon njega slijedile pred pristašama svoje Pučke stranke izjavio da će svaki fratar koji ne pristane uz Pučku stranku morati iseliti iz Sinja i Cetinske krajine? 2. Je li poznato člankopiscu da se fra Krsto Belamarić, dva tjedna prije kapitula, kladio o dva pečena janjca da će gvardijan u Sinju biti Mijo Kotoraš? 3. Ako su pristaše „idu za mirom” te su prijatelji Srba i pravi Jugoslaveni kako to da su upravo najžešći protivnici Srba pristaše Kotoraša i njegove politike?⁴⁴

U RADU HRVATSKE PUČKE STRANKE

Jedna od stranaka u novostvorenoj Kraljevini SHS bila je Hrvatska pučka stranka (HPS), nastala na inicijativu HKS-a, od suvremenika i u historiografiji nazivana „klerikalna” i „popovska” stranka. Na političkom planu stranka je bila za stvaranje jugoslavenske države kao federativne zajednice, slobodu vjeroispovijesti, socijalne reforme na kršćanskim načelima i žensko pravo glasa.⁴⁵ Njezini pristaše bili su katolički svećenici i intelektualci koji su nerealno vjerovali da će u novostvorenoj jugoslavenskoj državi doći do prevlasti katoličkog elementa, pa se u historiografiji opravdano govori da je stranka bila na pozicijama „katoličkog jugoslavenstva,” te da je nastala kao plod predratne politizacije Seniorata kao vodeće upravno intelektualne snage u HKP-u. Na osnivanje odbora HPS-a u Dalmaciji djelovala je turneja čelnika Slovenske ljudske stranke (SLS), kršćansko-socijalne orijentacije, svećenika Antona Korošca koji se zalagao za stvaranje jugoslavenske stranke katoličkog predznaka. Podršku svom projektu

⁴⁴ Proganjanje rodoljubnih franjevacu, *Novo doba*, br. 135, Split, 23. lipnja 1919., 2.

⁴⁵ K. Jurišić; Franjevački samostan Svete Marije u Makarskoj, u: *Franjevačka Visoka bogoslovija u Makarskoj, 250. obljetnica osnivanja i rada 1736.-1986.*, Makarska, 1989., 61.

Korošec je dobio od provincijala Provincije Presvetoga Otkupitelja Frane Lulića i dalmatinskih franjevaca.⁴⁶

Među onima koji su podržali provincijala Lulića zacijelo je bio i Cikojević. Uskoro će postati provincijal i kao poglavar Provincije nastavit će djelovati u pravcu podrške HPS-u. Stalne optužbe iz Beograda na račun Provincije da radi na rušenju nove države natjerali su provincijala Cikojevića da otputuje u Beograd krajem 1919. i pokuša opravdati djelovanje franjevaca. Ministar vjera Kraljevine SHS Tugomir Alaupović, koji mu je preporučio dolazak u Beograd, srdačno ga je primio. Na fra Antine pritužbe na vlast i njezine progone nekih fratara ovaj mu je odgovorio da ne bude nepopustljiv. „Treba raditi na jedinstvu države. Svi drugi puti su opasni. Ja sam prijatelj franjevaca pa mi poslušajte riječ.” Na to je fra Ante odgovorio kako je njegova čitava Provincija oduševljena novom državom „(...) ali mi hoćemo da smo Hrvati i katolici.” Iz ovog dijaloga vide se sukob dvaju koncepcija jugoslavenske ideje, one beogradske unitarističke koje ne priznaje razlike i one HPS-a koja je veliku podršku uživala među fratrима Provincije Presvetoga Otkupitelja. Iste stvari fra Ante je ponovio i ministru unutrašnjih poslova Svetozaru Pribičeviću koji ga je hladno primio.⁴⁷

Trećeg dana boravka Beogradu primio ga je prestolonasljednik Aleksandar. Prijam je bio srdačan – fra Ante je osjetio da može slobodno iznijeti pritužbe na račun vlade. Kad ga je Aleksandar upitao kakao je u Dalmaciji, odgovorio mu je: „Veličanstvo! Slabo je u Dalmaciji. Ološ je zauzeo prva mjesta i takvi progone poštene ljude, sve u ime kralja i jedinstva države. Tako stvaraju nelojalnost neraspoloženje i mržnju protiv države.” Aleksandar mu je rekao da to iznese Pribičeviću, na što je fra Ante odgovorio da je to već učinio. Za boravka u Beogradu fra Ante je otvoreno kazano da je vlada najneraspoloženija prema HPS-u, stranci koju je on kao provincijal i njegovi fratri svesrdno podržavali.⁴⁸ Jedan od prvaka HPS-a u Makarskoj fra Petar Grabić napisao je: „Nas zanima politika samo utoliko, da u javnom i privatnom životu obezbjedimo naša legitimna vjerska prava. Kad ne bi bilo očite ili prikrivene pogibelji za vjerski odgoj i vjerski život, mi se ne bismo bacili u vrtlog političkog života.”⁴⁹

---

⁴⁶ Z. Matijević, *Hrvatska pučka stanka u Dalmaciji (1919.-1929.)* u: *Radovi Zavoda povijesnih znanosti HAZU u Zadru*, 42/2000., 479–484.

⁴⁷ A. Cikojević, *Izabrani spisi*, 19.

⁴⁸ *Isto*, 18–19.

⁴⁹ K. Jurišić, *Franjevački samostan Svete Marije u Makarskoj*, 61.

Po isteku drugoga provincijskog mandata godine 1925. Cikojević se aktivno uključio u rad HPS-a. Na sastanku pouzdanika stranke za Makarsku 7. ožujka 1926. izabran je za povjerenika. Dvije godine poslije u Zgrebu je održano zasjedanje Velikog vijeća HPS-a na kojem je predsjednik Stjepan Barić izvijestio o položaju stranke unutar opće političke situacije. U diskusiji o stanju stranke u pojedinim dijelovima Hrvatske sudjelovao je i Ante Cikojević osvrnuvši se na stanje u Makarskom primorju. Proglašenjem diktature kralja Aleksandra 6. siječnja zabranjen je rad svih političkih stranaka. HPS se ugasio a s njim i njegov program politike katoličkog jugoslavenstva. Obnovom ustavno-parlamentarnog života 1931., što je pretpostavljalo i oživljavanje rada političkih stranaka, HPS nije obnovio svoje djelovanje. Vodstvo stranke preko Petra Grgeca i Janka Šimraka izjavilo je da ne kani obnavljati rad stranke, „te da priznaju političkim vođom hrvatskog naroda dra Vladimira Mačeka”.⁵⁰

Nakon što je Radić podlegao zadobivenim ranama, zagrebački *Katolički list*, koji se tada nalazio pod utjecajem Seniorata, objavio je poduži nekrolog u kome je, između ostalog, stajalo: „Radić je već od početka svojega javnoga rada odlučno ustajao i protiv kršćanstva i protiv Crkve i protiv svećenstva.”⁵¹ U kontekstu navedenog možemo pokušati razumjeti i Cikojevićevu potrebu da se, u spomenutom članku o Mihovilu Pavlinoviću o 100. obljetnici Pavlinovićeve rođenja, glorificirajući Pavlinovićevu politiku, prokaže Radićevu politiku kao ispraznu, bez sadržaja. Radić je, po Cikojeviću, prava suprotnost Pavlinoviću. Za razliku od Pavlinovića koji nije bio demagog i nije se dodvoravao svojim pristašama, uvijek spreman reći istinu, Radić, iako je pred kraj života postao neka vrsta božanstva, svoju je karizmu gradio na „vanjskoj riječi, koja je laskala slabostima neuka svijeta”. Svoje je pristaše regrutirao iz redova „neuka svijeta”, a taj se svijet zadovoljavao bezličnom stvarnošću. Svoj uspjeh Radić može zahvaliti, nastavlja Cikojević, dodvoravanju svojim pristašama. On je narodni vrač „koji vrača prema željama onoga komu vrača”. Zato Radić nije osvojio dušu hrvatskog naroda, nego njegovu fantaziju (maštu, osjećaje), a posljedica toga bit će fanatizam. Kako fanatizam po sebi ne može biti trajan, jer nema razum-

⁵⁰ Z. Matijević, *Slom politike katoličkog jugoslavenstva*, 286.

⁵¹ Z. Matijević, Hrvatska pučka stranka <https://www.matica.hr/hr/331/HRVATSKA%20PU%20C4%8CKA%20STRANKA/> (pristupljeno 17. srpnja 2021.).

ske osnove, „Radićevo boštvo” brzo se počelo gasiti. Atentat, zločin u Narodnoj skupštini u Beogradu, koji fra Ante eufemistički naziva „nesretni slučaj” i Radićeva smrt kao posljedica atentata, „naložila su nešto drva na žrtvenik njegove slave.”⁵² Ipak, unatoč „kontekstualizaciji” koja pomaže pokušaju razumijevanja Cikojevićeva odnos prema Stjepanu Radiću, kao političaru, teško je shvatiti kako nezapamćen zločin u novijoj parlamentarnoj povijesti Europe naziva „nesretni slučaj”, te kako ne pokazuje nimalo empatije prema tragičnom završetku Stjepana Radića. Dokaz je to da su i umni i duhovni ljudi ipak samo ljudi, ograničeni u svojim shvaćanjima, podložni jednostranom pogledu, nisu imuni na političku isključivost.

NESPORAZUMI OKO PARLAMENTARNIH IZBORA 1935. GODINE

Kao što je bilo očekivati, svi članovi nekadašnjeg HPS-a nisu prihvatili slom katoličkog jugoslavenstva, ostali su vjerni svojim jugoslavenskim idealima naivno vjerujući da je moguća realizacija njihova jugoslavenstva, suprotna onoj dominirajućoj unitarističko-jugoslavenskoj. Da je tomu tako, potvrđuje podrška makarskog gvardijana fra Ante Cikojevića vladinoj (jugoslavensko-režimskoj) listi na izborima 1935. godine. Prema svjedočanstvu Karla Jurišića Tomislavu Jonjiću, mladi fratri pokazivali su otvorene simpatije prema Vladku Mačeku i HSS-u unatoč nastojanju gvardijana Cikojevića, projugoslavenski orijentiranog, da spriječi te manifestacije.⁵³

Stvar je bila dosta složena, iako fra Karlova konstatacija o političkom djelovanju gvardijana u Makarskoj u osnovi stoji. U tom smislu o novonastaloj političkoj situaciji u državi nakon atentata u skupštini u Beogradu na poslanike HSS-a, utjecaju tog događaja na „gibanja među fratrima, posebno među bogoslovima” te stavu gvardijana Cikojevića, u vrijeme petosvibanjskih izbora 1935., puno detaljnije i nijansiranije govori povjesničar fra Vicko Kapitanović. Fra Antinu podršku na izborima vladinoj listi Bogoljuba Jeftića, a ne Ujedinjene opozicije na čelu s Vladkom

---

⁵² A. Cikojević, Don Mihovil Pavlinović, 141–142.

⁵³ Tomislav Jonjić, Makarski franjevci u Nezavisnoj državi Hrvatskoj i komunističkoj Jugoslaviji, u: *Kačić*, 36–38 (2004. – 2006.), Zbornik Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, Radovi sa znanstvenog skupa „Franjevci i Makarska” održanog u prigodi pet stoljeća od prvoga pisanog spomena franjevaca u Makarskoj. Simpozij je održan u Makarskoj od 17. do 20 listopada 2002. godine, (ur. H. G. Jurišić), Split, 2006., 178.

Mačekom Kapitanović vidi u tome što Cikojević ni kao provincijal nije želio da se u njegovoj provinciji previše ističe hrvatstvo i koji je kratkotrajno prihvatio tezu da su Srbi i Hrvati jedan narod. S druge strane, mislimo da treba dodati da je kao pragmatičar, u pobjedi vladine liste vidio mirniju budućnost zemlje i sigurniji okvir za djelovanje Crkve i franjevaca. Primjećujući sve jaču politizaciju među bogoslovima kod kojih je s jačanjem svijesti o nacionalnoj ugroženosti jačalo i sve izrazitije priklanjanje Mačekovu HSS-u, Cikojević je nastojao pridobiti provincijala Petrova da spriječi izlazak bogoslova na izbore.⁵⁴

Na „gibanja” među fratriba općenito a posebno među bogoslovima utjecala je i pojačavana srbizacija državnog aparata u Makarskoj i sve prisutnije represivne mjere protiv onih koji nisu jasno i javno bili za „kralja i otadžbinu”. Tako je sudac Rosić kao dio sve prisutnijeg srpskog kadra u općinskom životu Makarske poslije proglašenje diktature dao zatvoriti Matu Klarića, makarskog načelnika, i načelnika Graca Ivana Miošića, a govorilo se da je to učinio samo zato što su mu bili politički protivnici. Nakon što je protiv Rosića pokrenuta istraga čiji je cilj bio maknuti ga iz Makarske, ovaj je počeo sa skupljanjem potpisa podrške. Među potpisnicima našao se gvardijan Cikojević – to je učinio jer je Rosić bio sklon fratriba i učinio im neke usluge. Međutim, dalekosežno je time nanio štetu fratriba kod jednog dijela stanovništva, ali i kod biskupa, jer se Biskupska konferencija Jugoslavije zalagala da u katoličkim mjestima budu katolički činovnici.⁵⁵

Vezano uz izbore provincijal je Petrov, vjerojatno preko gvardijana Cikojevića, upozorio bogoslove i zahtijevao da ne idu na izbore plašeći se mogućih izgreda na koje ga je Cikojević upozorio. Većina franjevaca, ne samo u Makarskoj, smatrala je da petosvibanjski izbori nisu obični izbori, nego da se „tu radi o biti ili ne biti hrvatskog naroda, o borbi hrvatstva-katoličanstva i pravoslavlja” kako je u samostanskoj kronici zapisao mladi profesor Roko Rogošić. Sam Rogošić dao je za pravo studentima da mogu glasovati, navodnu provincijalovu zabranu smatrao je nepouzdanom. Bogoslovi su jedva dočekali ovu podršku jednog profesora pa su magistra Antu Antića obavijestili da će ići na glasovanje. Antić je uputio pismo provincijalu tražeći dozvolu da bogoslovima dopusti glasovanje. Odgovor na Antićevo pismo nije stizao. Gvardijan je Cikojević dan uoči izbora 4. svibnja ukorio bogoslove da

⁵⁴ V. Kapitanović; *Kristu suobličen*, 102.

⁵⁵ *Isto*, 98–99.

su pronijeli glas da im je on zabranio izlazak na izbore, a radilo se o zabrani provincijala Petrova. Dok se magistar Antić nalazio u dilemi što činiti, prof. Rogošić uvjerio ga je da je on kao defintor i magistar jedini odgovoran za bogoslove i da bi bilo dobro da im dopusti glasovanje. Antić je na kraju odlučio dopustiti bogoslovima glasovanje, uz uvjet da na biralište idu skupno i u pratnji jednog profesora. Sa studentima su na izbore išli fra Jure Božitković i bolesni eksprovincijal fra Karlo Eterović. Neposredno nakon glasovanja stigla je pismena zabrana provincijala Petrova, što je dodatno unijelo napetosti između pristaša i protivnika izlaska bogoslova na izbore.⁵⁶

482

Izborni nesporazum pojačao je napetosti u makarskoj samostanskoj zajednici. Gvardijan Cikojević zabranio je, zbog sudjelovanja bogoslova na izborima, javno održavanje predviđene i pripremljene svečane akademije u povodu 25. obljetnice zбора „Milovan”. Kad nije mogla biti javna, bogoslovi su odbili održavanje akademije, a predsjednik „Milovana” fra Ambroz Budimir predao je pečat magistru fra Anti Antiću kao upravitelju Društva.⁵⁷ Zahvaljujući ponajvećma magistru fra Anti Antiću, zbor „Milovan” nije se ugasio, magistar Antić uspio je oživiti njegov rad i održati članove na okupu.⁵⁸

Svoju jasnu projugoslavensku orijentaciju Cikojević potvrđuje i u završnim stihovima zadnjeg 22 pjevanja povijesnog spjeva *Cetinska ruža*, tiskanog 1935. Joskan, vođa zbjega Ramljaka u Cetinsku krajinu, zapovjednik obrane Sinja 1715. na smrtnoj postelji, primivši sakramente umirućih, obraća se gvardijanu fra Pavlu Vučkoviću s uputama za narod. Nek ostane vjeran Bogu i onoj koja im je izborila pobjedu protiv Turaka. Ako tako bude: „Blagoslov će na Cetini biti.” A fratri, i u novim prilikama, neka ostanu ono što su bili i u povijesti – predvodnici naroda na putu prema Bogu i narodnoj slobodi. Fra Anti je potreban Joskan da bi vizionarski potvrdio njegove političke poglede. Fratri trebaju posebnu brigu voditi o obrani „našeg jezika”, koji je jedan od Triglava do Crnog mora, kao što je i jedan narod na tom prostoru. Jednako sve snage trebaju upotrijebiti da se ujedini „slovinstvo” u jedno moćno carstvo sa zajedničkom krunom. Tuđi će nestati, a ostat će „veliko jugoslavensko carstvo”.⁵⁹ Očito, govoreći o jed-

---

⁵⁶ V. Kapitanović, *Kristu suonbličen*, 102–103.

⁵⁷ *Isto*, 142.

⁵⁸ *Isto*, 143.

⁵⁹ A. Cikojević, *Cetinska ruža*, Naklada Bošković, Split, 2021, 145–149.

nom narodu, Joskan, tj. fra Ante misli na jugoslavenski narod , a kruna je ona Karađorđevića.

Ionako napetu situaciju u makarskoj samostanskoj zajednici dodatno je zaoštrila pojava članka profesora Roka Rogošića u prvom broju *Nove revije* za godinu 1936. u kojem je Rogošić, ističući žrtve eksprovincijala Karla Eterovića, iznio i negativan sud o izboru Cikojevića za provincijala 1919. Stvar je osobno ozlojedi-la Cikojevića i unijela pomutnju u cijelu Provinciju. Cikojević je odlučio čitavu stvar iznijeti pred definatorij Provincije. Usto, obratio se Petru Grabiću s molbom da bi želio preseliti kod njega u Zagreb. Intervenirao je i provincijal Petrov, zabranio je raspućavanje *Nove revije*. Rogošićev članak uskoro je maknut, a na njegovo mjesto uvršten je novi članak. Međutim, stvar time nije završila. Petrov se osjetio toliko uvrijeđenim što je Cikojević „ugledan i odličan” član Provincije Rogošićev članak povezao s njime. Bio je čak spreman ponuditi ostavku na mjesto provincijala.⁶⁰ Bilo je prijedloga da se radi smirivanja situacije u Makarskoj Rogošića premjesti iz Makarske.⁶¹ Nije jasno je li odlazak mladog profesora Rogošića za župnika u Banjevce godine 1937., gdje će ostati do 1948., bio povezan sa zahtjevom za njegovim premještanjem.⁶²

Koliko je Cikojević bio tvrd i nepopustljiv u svojim političkim uvjerenjima, pokazuje jedan događaj iz 1937. Iako je volio bogoslove, odbio im je odgovoriti na njihovu čestitku za Božić 1937., znači dvije i pol godine nakon „nesporazuma” oko petosvibanjskih izbora. Smatrao je da nije moralno nekoga najprije vrijeđati, a onda mu čestitati. I dalje je odbijao Radićev, odnosno Mačekov politički program. Magistru Antiću napisao je: „Kad bih mogao, sve bih vas opjevao, a tebe bih stavio odmah poslije Marka [Ivanđića, op. a.] kako na šarcu skačeš. Ti ćeš reći, da bih za to pošao u čistilište. A ja mislim da bih time zasluge stekao jer bih šibao ludost, i priječio joj, da u našem redovničkom životu steče pravo građanstva sa štetom naše mladosti i redovničkog posluha. Nije za nas politika u ovim ludim vremenima kad su uzde i vodstvo preuzeli oni, koji nemaju za to uvjeta. Nije ni stoga, jer su naši ljudi slijepi, pa ne vide da ovakav postupak Hrvata nije drugo nego olakšanje da se širi srpstvo u našim hrvatskim krajevima, a njihova Crkva da bude presudnim i odlučujućim faktorom u svim

⁶⁰ V. Kapitanović, *Kristu suobličen*, 106–107.

⁶¹ *Isto*, 148.

⁶² *Franjevačka Visoka bogoslovija u Makarskoj*, 229.

pitanjima. I kad ovako naši ljudi tute politiziraju, bilo bi stoput bolje da se prihvate krunice i da mole. Od onakvoga političkog ludovanja, nema koristi nikome, a našoj mladosti je velika šteta. (...) Kad pomislim na taj samostan zazebe me u nutrini radi svih pojava, a ja sam od njega očekivao svjetlo, zrelosti vidovitost u budućnosti.”⁶³

Iz pisma je očito da je fra Ante, i u situaciji općehrvatskog razočaranja beogradskom protuhrvatskom politikom, to razočaranje i sam dijelio, i dalje vjerovao da je klericima bolje ne miješati se u politiku na način suprotstavljanja vlasti i podrške oporbi. Na taj način omogućuju režimu da još represivnije i agresivnije nastupaju prema Hrvatima i njihovim interesima. Koliko je u svemu imala udjela fra Antina projugoslavenska nacionalna i državno-politička ideja, teško je reći, no nema sumnje da je imala. Pri tome je jasno kako načelno nije bio protiv ulaska fratara u politiku ako je smatrao da bi to moglo biti od koristi, tj. ako se poklapalo s njegovom političkom koncepcijom.

ZAKLJUČAK

U političkoj biografiji fra Ante Cikojevića, jednog od poznatijih i uglednijih franjevacu Provincije Presvetoga Otkupitelja prve polovice 20. stoljeća prepoznatljive su dvije faze. Prva, kraća od 1910. do 1913., kada je kao član dalmatinske Stranke prava zastupao stavove te stranke o ujedinjenju hrvatskih zemalja i samostalnosti Hrvatske, istina, u okviru Austro-Ugarske Monarhije. Godine 1910. na prijedlog Mate Drinkovića, uglednoga dalmatinskog pravaša, Cikojević je primljen u Stranku prava, a 27. prosinca 1913. izabran je za člana Uprave stranke. Bio je protiv „klerikalizacije” stranke, tj. preuzimanja vodstva stranke od crkvenih službenika, a zalagao se za postavljanje pravaštava na kršćanske temelje. Druga faza u političkom djelovanju fratara Cikojevića nastupa s politizacijom HKS-a, vodstva HKP-a, kojeg su činili svršeni studenti. Kao član dalmatinskog Seniorata Cikojević se, najvjerojatnije još dok bio član Stranke prava, skupa s drugim seniorima priklonio jugoslavenskoj ideji. Poslije završetka Prvoga svjetskog rata seniori osnivaju HPS. Program stranke bio je stvaranje zajedničke južnoslavenske države na federativnim principima i sloboda vjeroispovijesti. Osnivači su naivno vjerovali da će sloboda vjere osigurati katoličku dominaciju u novoj državi.

---

⁶³ V. Kapitanović, *Kristu suobličen*, 107–108.

S propašću stranke 1929. propala je i njezina politika „katoličkog jugoslavenstva”. Fra Ante je i dalje ostao vjeran osnovnim zasadama politike HPS-a. To se najbolje vidjelo u njegovu odnosu prema, od posljedica atentata u beogradskoj skupštini, preminulom neformalnom vođi hrvatskog naroda Stjepanu Radiću i podršci vladinoj listi na izborima za Narodnu skupštinu 1935. godine. Dok je većina Hrvata, shvaćajući ove izbore kao svojevrsni referendum, glasovala za listu Ujedinjene opozicije čiji je nositelj bio Vladko Maček, nasljednik karizmatiskog Radića, Cikojević je ostao zarobljenik svojih preživjelih političkih koncepcija. Nije shvaćao novo vrijeme, neuspjeh politike HPS-a i jugoslavenstva koje je u svojim praktičnim rješenjima uvijek bilo protuhrvatsko.

POLITICAL ORIENTATION AND POLITICAL
ACTIVITY OF FR. ANTE CIKOJEVIĆ
(on the 150th anniversary of his birth)

Summary

The paper presents the political ideas and political work of Fr. Ante Cikojević, a distinguished and well-known Franciscan of the Province of the Most Holy Redeemer, in the pre-war and interwar period, more precisely from 1910 to 1935. As a member of the Croatian Catholic Movement (Hrvatski katolički pokret - HKP), Cikojević joined the Party of Right in Dalmatia at the beginning of his political “activism”, following the political orientation of the Movement. This Party-of-Right phase was short-lived. As a member of the Croatian Catholic Seniorate, the leadership of the Movement, which consisted of graduates, he became an advocate of the Yugoslav idea as early as 1912, together with the Seniorate. After the war (1919), the seniors founded the Croatian People’s Party, whose basic orientation was “Catholic Yugoslavism”. Cikojević participated ardently and actively in the work of the Party. Even when the politics of “Catholic Yugoslavism” collapsed with the closure of the party in 1929, Cikojević remained a consistent follower of its politics.

Key words: Ante Cikojević, politics, Party of Right, Croatian People’s Party, Catholic Yugoslavism